

Spolupráce ortoptisty s SPC, PPP, KP

Mgr. Martina Hamplová, Ortoptika Dr.Očka, Praha

Spolupráce speciálního pedagoga s ortoptistou je v mnoha zemích EU běžná a zavedená praxe. V ČR tomu tak zatím není. První vlaštovkou by tak mohla být spolupráce ortoptiky s komplexní péčí SPC a PPP v Praze. Tato spolupráce vznikla cca před osmi lety na základě přednášek pro logopedy na téma ortoptika a poruchy JBV. Komplexní péče (dále jen KP) vznikla před mnoha lety. Postupně se připojovaly další odborníci a specialisté. Nyní tvoří KP přes 17. stálých členů (pediatr, neurolog, fyzioterapeut, ergoterapeut, psycholog, speciální pedagog, ortoptista, rodinný terapeut, ORL ... a několik hostujících odborníků.

Jak všichni víme, zrakem přijímáme až 70 % informací z našeho okolí. Při zrakových vadách dochází ve většině případů k poruchám binokulárního vidění a tudíž k poruchám zrakové percepce. Pro děti se zrakovou vadou (korekcí, strabismem, amblyopií, po operacích šilhání, poruchou konvergence aj.) ve věku 5. – 8. let je správná zraková percepce, analýza a syntéza stejně důležitá jako správná binokulární spolupráce očí.

Zrakové vnímání zahrnuje tyto schopnosti: schopnost orientace v prostoru, schopnost pravolevé orientace, schopnost orientace v tělesném schématu, schopnost pohybu očí na řádku, schopnost zrakového rozlišování, schopnost zrakové analýzy a syntézy a zrakovou paměť. (ŤÁČKOVÁ, JUCOVIČOVÁ, 2007).

Pokud je JBV porušeno pak má dítě velmi často potíže právě se zrakovou percepcí. Ve speciálně pedagogických poradnách (dále jen SPC) je řada dětí s potížemi ve škole při psaní a čtení, nejasné etiologie. Právě zde nastupuje komplexní péče. Dítě je posláno tzv. na kolečko vyšetření, kde každý jednotlivý specialista dítě vyšetří a stanoví určitý závěr svých zjištění. I když dítě prochází pravidelnou prohlídkou u pediatra ve 3. 5. 7. letech může mít např. skrytou oční vadu, poruchu sluchu, chybějící prostorovou orientaci atp. U dítěte poslaného na ortoptiku z SPC nebo PPP např. s poruchami čtení, psaní vyšetřujeme podobně jako u ortoptického rozboru kvalitu JBV, visus, zjišťujeme refrakci bez mydriázy, konvergenci, vedoucí oko, preferující oko, schopnost zrakového rozlišování, přítomnost diplopie, schopnost orientace v řádku a textu.

atp. Vyšetření trvá cca 30 - 40 min. Z posledních statistik víme, že sedm z deseti dětí poslaných na toto vyšetření mělo skutečně nějaký oční problém. Ve většině případů byl právě oční problém příčinou potíží ve škole. Zjistíme-li u dítěte jakýkoli oční problém, je dítě posláno k podrobnějšímu vyšetření k oftalmologovi. V několika případech byla u dětí ve věku 6. – 8. let příčinou potíží ve škole např. tolik obávaná do té doby nezjištěná amblyopie.

Spolupráce ortoptiky s KP trvá v Praze již přes osm let. Děti námi zasílané k podrobnějšímu vyšetření na oční ambulanci jsou lékařem přijímány bez potíží, v mnoha případech se k nám od oftalmologa vracejí se žádankou na ortoptická nebo pleoptická cvičení. Oční lékaři přijímají tyto děti s vědomím, že mají dítě tzv. předvyšetřené a ve většině případů mající skutečný problém. Tím zabraňujeme zahlcení očních ambulancí velkým počtem dětí s poruchami učení, které mají jiný než oční problém. Proto dítě prochází „kolečkem“, komplexní péče, aby se určilo co je příčinou jejich potíží.

Jen pro zajímavost několik krátkých kazuistik dětí zaslanych na ortoptiky z SPC nebo PPP:

1. **Chlapec 7. let 1. třída:** potíže ve škole při psaní, čtení, soustředění, u pediatra visus v normě
ORTOPTIKA: susp. vyšší hypermetropie u o.o., mikrostrabismus konverg., při větší únavě až diplopie. Dosud nijak nekorigován. Přístrojově vykazuje eso. Diplopie prokázána, neguje. Vedoucí oko levé, preferující pravé, je levák. Strídá, JBV chybí.
OČNÍ: ARM: u o.o. OP: + 4,5 OL: +3,75
KOREKCE: OP: +3,0 OL: + 3,0, ŽÁDANKA NA ORTO I PLEO CVIČENÍ, PO NASAZENÍ KOREKCE DIPLOPIE USTOUPILA
2. **Dívka 8.let:** potíže zejména při čtení, psaní, kreslení – slzení očí, bolest očí, občas i bolesti hlavy
ORTOPTIKA: výrazná excykloforie o.sin. při pohledu nahoru, labilita o.sin., vážne konvergence. Při vyšetření motility zjišťujeme výraznou labilitu o.sin., která běžným vyšetřením není patrná. Dále ad oční.
Oční: ABSENCE KONVERGENCE, STRAB. DIVERG., PONECHÁNA BEZ KOREKCE, PORUCHA JBV
Ortoptika: podán návrh na IVP.

3. **Chlapec 6. letý prvňáček:** ve škole nesoustředěný, špatně a pomalu čte, píše nad i pod linku. U očního lékaře dosud nebyl, visus u pediatra dobrý, poslán na neurologii pro vadné držení těla, neurolog (člen KP) posílá dítě ad ortoptika
- ORTOPTIKA: horší visus u o.o., porušené JBV, při krycím testu a na troposkopu patrný malý nystagmus, klidová poloha při mírném natočení hlavy lehce vlevo. Dle maminky natáčí hlavičku stejně jako otec dítěte. Při zakrytí jednoho oka nystagmus výraznější. Dítě posláno k podrobnějšímu vyšetření na oční, doporučen IVP pro SPC.
- OČNÍ: NYSTAGMUS, PORUCHA JBV, PONECHÁN BEZ KOREKCE, ZPRÁVA Z OČNÍHO PŘEDÁNA NA SPC S DOPORUČENÍM A NÁVRHEM K VYTVOŘENÍ IVP.
4. **Dívka 8. let :** potíže ve škole při čtení, soustředění, bolesti hlavy, časté záněty spojivek. V péči v PPP a u psychologa. Na ortoptiku poslána z PPP pro horší zrakovou percepci a susp. Oční vadu?
- ORTOPTIKA: chybí JBV, konvergence max. na 15 cm, o.sin. téměř bez pohybu. Je pravák, ale preferující i vedoucí oko je levé, přístrojově vykazuje exo (až – 9). Špatná orientace v textu, slabá rozlišovací schopnost, chybí stereo. Odeslána ad oční pro susp. Strabismus diverg. A poruchu KS.
- OČNÍ: STRABISMUS DIVERG. PŘEDPIS ANTIKOREKCE -1,5 DPT NA O.O., ŽÁDANKA NA ORTOPTICKÁ CVIČENÍ
5. **Dívka 8. let:** ve škole velká, rychlá unavitelnost, při delším čtení, psaní slzení očí, mrkání, oční tik aj. V péči psychologa pro oční tik, psycholog odesílá na ortoptiku pro susp. oční vadu.
- Ortoptika: hypertelorismus: PD 69 mm, absence konvergence, chybí JBV, pravák, vedoucí oko levé, jinak nevyhraněná, přístrojově na dálku suprese o.dx., do blízka suprese o.dx jen slabě, střídá
- OČNÍ: ABSENCE KONVERGENCE, PONECHÁNA BEZ KOREKCE, ŽÁDANKA NA ORTOPTICKÉ CVIČENÍ A NÁCVIK KS
- ORTOPTIKA: návrh na IVP

Z výše uvedených kazuistik vidíme, jak jednotliví specialisté vítají pomoc ortoptiky při diagnostice poruch učení. Pokud „selžou“, všechny dostupné metody náprav poruch učení, pak je nutné hledat dále a doplnit anamnézu o další podrobná vyšetření např. na ortoptice, neurologii či ORL.

S výsledky vyšetření zasíláme dítě zpět k vysílajícímu specialistovi a v případě susp. oční vady i k oftalmologovi.

Podrobné vyšetření zrakových funkcí a schopností pro SPC, PPP, psychology či neurology není hrazeno žádnou ze ZP. Dle ceníku speciálně pedagogického poradenství hradí rodiče nejnižší možnou částku 300,-/ vyšetření (cca 30 – 40 min). Zjistíme-li jakýkoli oční problém pak je již následná péče hrazená ZP na základě žádanky od očního lékaře (ortoptická, pleoptická cvičení, ortoptický rozbor). Ze strany rodičů není přímá úhrada za vyšetření žádný problém, protože většinu vyšetření v SPC, PPP, logopedii, psychologii si rodiče hradí sami. Zatím jde o zcela jedinečné vyšetření, o které je velký zájem a myslím, že pro SPC a PPP je velkým přínosem. V mnoha PŘÍPADECH BYLA ODHALENA SKRYTÁ OČNÍ VADA u dětí, které docházely do poradny SPC, PPP i několik měsíců na nejrůznější nápravná cvičení, avšak bez většího efektu. Po odhalení oční vady a následné korekci, případně sérii cvičení, byl efekt cvičení v SPC nebo PPP mnohem příznivější a rychlejší.

Poruchami a nápravou binokulární spolupráce se zabývají ortoptisté, proto by právě ortoptisté, stejně jako ve světě mohli spolupráci s SPC a PPP zařadit do svého programu. V Praze tuto spolupráci kolektiv KP velmi vřele přivítal. Pravdou je, že právě zástupci KP byli první, kdo ortoptiku oslovili a požádali o spolupráci. Z několikaleté spolupráce je patrný velký přínos v diagnostice poruch učení právě díky ortoptice.

Věřím, že tato spolupráce nadchne i další ortoptisty. Do SPC a PPP dochází mnoho dětí s poruchami učení, které dosud nebyly vyšetřeny ani očním lékařem natož ortoptistou. Samozřejmě není možné zahltit oční lékaře všemi těmito dětmi, proto se zde nabízí právě spolupráce s ortoptikou. Právě na ortoptice je možné odhalit poruchy binokulární spolupráce, zrakové percepce aj., způsobující potíže ve škole při čtení a psaní, v žádné SPC ani PPP nemohou zjistit zda se nejedná o skryté šilhání, diplopii, či jinou oční vadu, přestože právě tyto poruchy jsou příčinou potíží ve škole.

Závěrem bych ráda přidala jednu poznámku. Zpočátku jsme se samozřejmě potýkali i s negativním ohlasem právě ze strany očního lékaře, ale jen do té doby než pochopili, že se nejedná o klasický ortoptický rozbor, ale o speciálně pedagogický rozbor s ortoptikou, který

není možné na běžném očním pracovišti provádět. Máme několik případů, kde bylo porušené binokulární vidění bez většího očního nálezu, bez korekce a po sérii právě ortoptických cvičení a cvičení zrakové percepce, potíže pominuly. Celá náprava se odehrála během několika měsíců, ale očního lékaře zatížila pouze jedním podrobnějším vyšetřením a žádankou na cvičení. Troufám si říci, že tímto očním pracovištěm ušetříme mnoho času. Pokud by SPC, PPP, pediatři posílali všechny děti s poruchami učení rovnou na oční, pak by byli oční ordinace zahlceni, proto je spolupráce právě s oftalmology a strabology v Praze velice dobrá a přátelská. Všem příznivcům ortoptiky a spolupráce se speciální pedagogikou přeji mnoho úspěchů.